

Snoei en kap in Amsterdamse Bos wegens essentaksterfte

Het valt niet mee om de juiste strategie te bepalen

Als je dode twijgen en takuiteinden in de boomkruinen ziet, weet je al hoe laat het is: essentaksterfte! In het Amsterdamse Bos moesten hierdoor in januari en februari zo'n vijfhonderd essen worden gekapt om de veiligheid van de bezoekers te waarborgen.

Auteur: Sylvia de Witt

We hebben in ons land nu alweer zo'n zeven jaar te maken met *Hymenoscyphus fraxineus*, een vervelend klein paddenstoeltje, dat de aanstichter is van de essentaksterfte. Hij kwam hier binnen via Oost-Europa en Scandinavië en bereikte in 2012 ook het Amsterdamse Bos.

Dit circa 1.000 hectare grote bos is met zijn uitgebreide padennet voor voetgangers, fietsers en ruiters een gebruiksbos voor alle Amsterdammers. Bijna 20 procent van de bomenpopulatie bestaat uit essen.

Zorgplicht

Jaarlijks vindt er in het Amsterdamse Bos inspectie en onderhoud aan bomen en bos plaats, op basis van een indeling in de categorieën 'verhoogde zorgplicht' en 'reguliere zorgplicht'. Naar aanleiding hiervan werd een bestek opgesteld,

5 min. leestijd

ACTUEEL

bos van 1000 hectare te halen, meent Reinald van Ommeren, directeur van Loohorst Landscaping. 'Maar het gebied tot een aantal meters buiten de paden is aangemerkt als veiligheidszone. Hier moeten gevaarlijke takken dus wél worden verwijderd. Met zes miljoen bezoekers per jaar staat veiligheid natuurlijk voorop. Het Amsterdamse Bos is met alle activiteiten die hier plaatsvinden ook eigenlijk meer een park in vergelijking met de bossen van de Veluwe. Een aanzienlijk deel van het bos wordt als natuurbos beheerd. Er blijft dan veel liggen, ook van de bomen die we kappen.'

Gerichte strategie toepassen

Van de tienduizenden essen zijn er nu ruim vijf-honderd gekapt. Toen Loohorst Landscaping in 2014 begon, werden al essen opgemerkt met verschijnselen van essentaksterfte. In 2015 moesten aangetaste bomen echt worden aangepakt en werd het serieus, wat snoeien betreft. De focus werd toen vooral gelegd op het terugzetten van de aangetaste takken. In de zomer van 2016 werd gemonitord hoe alles zich ontwikkelde.

Van Ommeren: 'De ziekte verspreidde zich nog sneller dan we hadden gedacht. Na de zomer van 2016 tot het vroege voorjaar van 2017 moesten wij een nog veel gerichtere strategie toepassen om de essentaksterfte beheersbaar te maken. Het Amsterdamse Bos bestaat uit 150 verschillende boomsoorten; de belangrijkste soorten zijn zomereik, beuk en esdoorn. Het gebied is daar vochtig, ideaal voor essen. Daarom zijn er vroeger veel essen aangeplant, maar er is ook sprake van veel

natuurlijke verjonging. Je ziet ook veel zaailingen, die heel gevoelig zijn voor essentaksterfte. Je kunt dus niet zomaar zeggen: we zien wel waar het schip strandt. Hier moest een serieuze strategie op worden losgelaten.'

Boom met slechts enkele takken geen fraai gezicht

Ronald van den Brink van Bomenwacht Nederland nam vijf jaar geleden al signalen waar van essentaksterfte in het Amsterdamse Bos. 'En in de loop der tijd verergerde het. De laatste twee jaar zag je bij heel veel bomen aantastingsverschijnselen. Het zijn altijd keuzes: haal ik snoeiend al die dode takken weg en houd ik dan nog een boom over met slechts twee takken? Dat is niet echt een fraai gezicht en het kost ook veel tijd om te snoeien. En misschien is zo'n boom over één of twee jaar weer aangetast en zul je opnieuw moeten snoeien. Daarom is de keuze gemaakt om bomen waarbij meer dan dertig procent van de kroon verwijderd moest worden, te kappen. Er zijn ook andere bomen langs de paden en speelplekken gekapt die risicovol waren, maar de hoofdmoot wordt gevormd door essen.'

Vakkennis van de snoeier boven in de bak

De verschijnselen van essentaksterfte zijn misschien makkelijk te herkennen, maar de mate van aantasting kun je volgens Van Ommeren vaak pas écht goed waarnemen als je aan het snoeien bent. Tijdens de uitvoering is hij een aantal keren met Bomenwacht Nederland, de beheerder en boswachters van het Amsterdamse Bos het bos

'Je kunt niet zomaar zeggen: we zien wel waar het schip strandt'

dat Loohorst Landscaping drie jaar geleden kon aannemen. Dat betekent dat dit bedrijf jaarlijks 180 kilometer wegen, paden en bosranden moet onderhouden en meer dan duizend individuele grotere bomen snoeit, waarvan sommige met een bijna monumentale status. Het is niet te doen en ook niet noodzakelijk om elke dode tak uit een

Een duidelijk geval van essentaksterfte in het Amsterdamse Bos.

in gegaan om te kijken hoe het ervoor stond, om de juiste strategie te kunnen bepalen. 'Als je vanaf de grond tegen de kroon aankijkt, zie je wel veel, maar in de bak van de hoogwerker zie je pas écht wat er is aangetast in de kroon.'

Duidelijk was dat niet alleen de aangetaste takken waar het blad al vanaf was weggehaald moesten worden, want vaak bleek de aantasting op dat moment al veel verder te zijn. Loohorst Landscaping moest steeds zo goed mogelijk inschatten hoe de aantasting zich de komende jaren zou ontwikkelen en daar gericht op snoeien, dus meer wegnemen dan alleen het dode deel. Soms bleek een tak die het ene jaar nog vitaal oogde, het jaar erop compleet afgestorven te zijn. 'Het lastige is dat dit proces bij de ene boom vrij traag gaat', legt Van Ommeren uit, 'terwijl je een andere boom binnen een jaar compleet ziet terugvallen. Het blijft moeilijk inschatten hoever je moet gaan. Met zo veel kilometers en zo veel bomen zijn daarvoor echt de vak kennis en het vakmanschap van de snoeier boven in de bak nodig.'

Risicozones

Met Bomenwacht Nederland werd afgesproken dat bomen die al voor een fors deel zijn aangetast en dicht langs paden en wegen staan, een te groot risico vormen. 'Essentaksterfte is een aantasting die nog niet is uitgewoed', beaamt een woordvoerder van het Amsterdamse Bos. 'En de essenopstanden in het Amsterdamse Bos vallen onder de verhoogde zorgplicht. Dit betekent dat de essen langs wegen, paden, parkeerplaatsen en speelweiden jaarlijks worden gecontroleerd. Zo nodig wordt daarbij de gevaarstelling weggenomen door het snoeien van dood hout, of, bij ernstige aantasting, het verwijderen van hele bomen.' Kappen is een behoorlijke ingreep, dus werd er

zorgvuldig met alle partijen gecommuniceerd over de aanpak. Naast het snoeien van veel takken en dunnere exemplaren zijn er nu vijfhonderd zware exemplaren van *Fraxinus excelsior* gekapt. Bij de paden zijn de zones aangegeven waarbinnen sprake is van essentaksterfte met een risico, de verhoogderisicozones.

Voorlopig geen aanplant andere essensoorten

'Mochten de zaailingen van de essen ook zijn aangetast, dan zijn er wellicht andere boomsoorten die hun plaats gaan innemen', zegt Van Ommeren van Loohorst Landscaping. 'Ik heb geen idee of er ook nieuwe bomen zullen worden aangeplant. Misschien blijkt een bepaald percentage essen resistent te zijn. Dat moet de komende tijd nog blijken. Maar dat het percentage es door de essentaksterfte de komende jaren zal verminderen, moge duidelijk zijn.'

Sinds 2015 wordt onderzoek gedaan naar de omvang en ernst van de aantasting in het Amsterdamse Bos. Volgens de woordvoerder van het Amsterdamse Bos wordt aan de hand van dit onderzoek de komende jaren bekeken of het planten van nieuwe bomen nodig is, of dat kan worden volstaan met natuurlijke verjonging binnen de veelal gemengde opstanden. 'Daarnaast hopen we natuurlijk dat sommige bomen resistent blijken te zijn. Maar voorlopig worden er geen andere essensoorten aangeplant.'

Verzamel betrouwbare data

Er is nu niet direct aanleiding om te herplanten, meent ook Ronald van den Brink van Bomenwacht Nederland. 'De plekken waar essen zijn gekapt, groeien vanzelf wel weer dicht. Het belangrijkste is dat de keuze is gemaakt om deze essen te verwijderen omdat ze allemaal dicht bij de paden

stonden en er veel dood hout in zat. Want je moet wél zorgen voor veiligheid. Naast die vijfhonderd gekapte bomen waren er ook andere aangetaste bomen, maar die staan wat verder het bos in en vormen dus geen gevaar voor bezoekers. Als die doodgaan en omvallen, kunnen ze nog dienen als huis voor vogels of insecten en zo een bijdrage leveren aan het ecosysteem. De komende periode, tot de winter, zullen we kijken of er nog meer aangetaste bomen zijn die een gevaar vormen voor bezoekers.'

Volgens Van den Brink maakt de gemeente Amsterdam zich terecht zorgen over de toekomstige ontwikkeling van de essentaksterfte. 'Ons advies luidt dan ook: kijk goed wat de trend van de ziekte is, houd de bomen nauwlettend in de gaten en verzamel betrouwbare data. Alleen zo kun je als beheerder passende maatregelen treffen.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6620

Reinald van Ommeren

Ronald van den Brink